

Vysvobození zvuku č. 2
15.10.2007

Dadaismus

- Dadaismus vznikl za 1. světové války v Curychu, ale se stejnými myšlenkami přišli již několik let před tím Picabia, Duchamp či Arthur Cravan a nezávisle na nich roku 1919 i Francouz Jacques Vaché

1915

- listopad - výstava: Arp, van Rees v galerii Tanner
- - Marcel Duchamp v New Yorku vytváří ready-made objekty
- - Do Curychu se začínají sjíždět umělci (Hans Arp, Hugo Ball, Marcel Janco, Tristan Tzara)

1916

- 5.2. - v Curychu v Spiegel Gasse č.1 otevřen Kabaret Voltaire
- 6. (8.) 2 - objeveno slovo DaDa
- - do Curychu přijíždí Richard Huelsenbeck
- . - Kabaret uvádí improvizovanou černošskou hudbu
- červen - vydána publikace "Kabaret Voltaire" (tisk J.Heuberger, účastníci: Apollinaire, Picasso, Modigliani, Arp, Tzara, van Hoddis, Huelsenbeck, Kandinsky, Marinetti, Cangiullo, van Rees, Slodki, Ball, Hennings, Janco, Cendrars a další.)
- červenec 14. - první večer DaDa – Dada Soirée (hudba, tanec, přednášky, manifesty, básně, malby, maškarní kostýmy, masky).
- červenec 28. - Tzara vydává "První nebeská dobrodružství pana Antipyrina s ilustracemi M.Janca
- září - Huelsenbeck vydává sbírku "Fantastické modlitby" ilustrovanou Arpem
- říjen - Huelsenbeck vydává "Schalaben Schalomai Schalamezomai", ilustrace Hans Arp

1917

- leden 25. - Picabia vydává v USA a ve Španělsku první číslo časopisu "391"
- leden - Huelsenbeck odjíždí do Berlína a zakládá zde Berlínské hnutí DaDa
- leden/únor - Galerie Corray v Curychu (Bahnhofstrasse) – 1. výstava DaDa : Van Rees, Arp, Janco, Tscharner, Mme van Rees, Luethy, Richter, Helbig
- březen 23. - otevření galerie Dada v Bahnhofstrasse č. 19
- duben - další dva dadaistické večery
- červenec - vychází 1. číslo časopisu DADA
- prosinec - vychází 2. číslo časopisu DADA
- - Založení Newyorské dadaistické skupiny
- - Paříž je silně ovlivněna dadaismem (Aragon, Breton, Éluard, Soupault)
- - Arp tvoří první abstraktní reliéfy
- - Duchamp v USA vydává časopisy "The Blind Man" a "Rongwrong"

1918

- duben - v Německu vychází první dadaistický manifest
- červenec - Tzara vydává "25 básní"
- září - výstava "Nové umění" ve Wolfsberg-Gallery (Arp, Richter, McCouch, Baumann, Janco)
- prosinec - vychází 3. číslo časopisu DADA s Tzarovým "Manifestem dada 1918"
- - V Berlíně založen "Dada Club"

1919

- únor - Picabia vydává 8.číslo časopisu "391" ve spolupráci s Curyšskými dadaisty
- březen - André Breton, Philippe Soupault a Paul Éluard vydávají v Paříži první číslo časopisu Littérature
- květen - vychází 4.a 5. číslo časopisu DADA
- říjen - časopis "Der Zeltweg" (Otto Flake, Walter Serner, Tristan Tzara)
- - Kurt Schwitters v Hannoveru zakládá hnutí Merz
- - V Kolíně založeno dadaistické hnutí (Ernst, Baargeld)
- - Arp se přidává ke Kolínské skupině Dada

1920

- leden - Tzara odjíždí do Paříže
- leden 23.- první páteční večer pořádaný revue Littérature
- duben-květen - Picabia vydává časopis "Cannibale"(pouze 2 čísla)
- květen - v Paříži v Salle Gaveau se koná "Dada festival"
- červen - v Berlíně se koná "Erste Internationale Dada-Messe" – 147 exponátů
- - Výstava Dada-Ausstellung, Dada-Vorfrühling v Kolíně (Ernst, Arp, Baargeld)
- - Vychází další čísla DADA a "391"
- - Hausmann se Schwittersem pořádají přednášky v Lipsku a Praze
- - Huelsenbeck vydává "Dada Almanach"

1921

- srpen - vydáno poslední (20.) číslo první série časopisu Littérature
- - V Itálii vychází časopis "Bleu"
- - Picabia a Breton vystupují z dadaistického hnutí

1923

- březen - vychází nová řada Littérature která již opouští dadaismus
- říjen - ve Výmaru se koná "Kongres konstruktivistů"
- - Theo van Doesburg vydává časopisy "Mecano" a "De Stijl"
- - Max Ernst opouští Kolín a vydává se do Paříže – kolínská dadaistická skupina je rozpuštěna

1937

- V červenci nacisté pořádají výstavu „Zvrhlé umění“, kdy jsou za nejzvrhlejší označena právě díla dadaistů

Marcel Duchamp (1887-1968)

- *"Art is not what we see; it is in the spaces between."*

"The creative act is not performed by the artist alone; the spectator brings the work in contact with the external world by deciphering and interpreting its inner qualifications and thus adds his contribution to the creative act."

"The spectator makes the picture."

- V roce 1913 Duchamp „opouští“ svět umění a poprvé vytváří svůj ready made. V tomtéž roce začíná pracovat na svém nejslavnějším díle tzv. „Velké sklo“ „Nevěsta svlékána svými nápadníky, dokonce“. Z téhož roku pak pocházejí tři Duchampovy práce s hudbou, či lépe hudebním materiálem, všechny byly uloženy v tzv. Zelené krabici – první je kresba cyklisty jedoucího po notové osnově, naznačujícího vývoj melodie, druhou, nikdy nerealizovanou, je koncept na zapisování zvukové frekvence a třetí nejznámější je „Eratum Musical“ – vůbec první zvukové dílo vzniklé koncepčně zcela náhodně, pomocí vybírání balónek s čísly, kterým byly určeny jednotlivé noty.

Eratum Musical 1913

- existuje ve dvou verzích
 - první pro tři hlasy
 - druhá pro nějaký „budoucí“ hudební nástroj

Raul Hausmann (1886 – 1971)

- Narodil se ve Vídni, ale od roku 1900 žil v Berlíně. Byl společně s Richardem Hulsenbeckem a Frantzem Jangem zakládajícím členem hnutí Dada v Berlíně. V prvním období kolem roku 1918 založili revue „Dei freie Strasse“ a „Club Dada“. Na konci roku 1918 pak společně s Joannes Baaderem a Richardem Hulsenbeckem začínají vydávat nejslavnější berlínský dadaistický časopis „Der Dada“.
- Dadaistická revolta jej přivedla k novým uměleckým formám, na jejichž vzniku se Hausman výrazně podílel:
 - „fónická poezie“
 - „fotomontáž“, či „fotografická koláž“
- V letech 1937 až 1938 žil v tehdejší Československu, začal se systematicky věnovat výzkumu fotografie a připravoval s Moholy – Nagy vydání práce o „optofonetismu“, k tomu však bohužel nedošlo. Válku strávil Hausmann ve Francii. Po válce nadále pracoval na již započaté autobiografické novele „Hyle“ „Surová hmota – surovost“, kterou dokončil v roce 1956. Od roku 1959 rozvíjel technologii „pictographic writing“.
- Pro naše téma nejdůležitější zakladatelský význam na poli „**fónické poezie**“. Začátkem roku 1920 slyšel poprvé od Tzary a Hulsenbecka o Hugo Ballovi, ale až koncem téhož roku poprvé spatřil jeho tvorbu v Dada Almanac. Byl tím velmi zaujat, ale volil poněkud odlišný přístup, na rozdíl od Balla , který vytvářel fiktivní slova a využíval neskutečného jazyka, sám začal pracovat spíše s jednotlivými písmeny a jeho přístup byl tak spíše letristický.
 - Poslechneme si jeho práci **K PERIOUM** z let 1918/1919
 - http://members.chello.nl/j.seegers1/dada_files/poet_hausmann.html

Kurt Schwitters

(1887-1948)

- Narodil se v Hannoveru. V roce 1917 namaloval první abstraktní plátno a do roku 1918 se datuje vznik jeho osobní kolážové techniky, kterou nazýval „Merz“ – je to technika asambláže z nalezených materiálů. Během těchto let spolupracoval s řadou významných dadaistů – Arp, Tzara, Hausmann. Právě setkání s tvorbou Hausmanna jej přivedlo k dotvoření „fónické poezie“ na kategorii nazývanou „sound poetry“. Původní verze jeho „Ursonate“, nebo také „Sonate in Urläten“ byla vytvořena na základě Hausmannovi "fmsbw" a „pgffmü“, doplněné o slova Dresden a Rackette. Na sonátě pracoval až do roku 1932, existuje několik variant. V roce 1932 však v jeho časopisu Merz vyšla konečná verze, která je složena ze čtyř částí – Ester teil, Largo, Scherzo a Presto. V roce 1921 navštívil Schwitters společně s Haumanne, Hannah Häch a svojí ženou Prahu.

URSONATE 1926 – 1932

- Původní verze v podání Kurta Schwitterse
- Nahrávka z roku 1986 v podání holandského „recitátora“ Jaap Blook
 - - Presto

Ballet mécanique

- Experimentální film z roku 1924 z pera Fernanda Légera a Dudlej Murphyho s kameramanem Man Ray. Hudbu složil George Antheil a jedinou herečkou je Alice Prin. Film měl premiéru u Fredericka Kieslera ve Vídni 24. září 1924. Původní hudba měla téměř 30 minut, v této verzi je namíchána a nastříhána od Paula Lehrmana
- **Man Ray** patří k nejvýznamnějším reformátorům fotografie a filmového umění

René Clair (vlastním jménem René Chomette)

- Narodil se v roce 1898 v Paříži. Za první světové války působí na frontě, po její skončení pracuje jako novinář. Brzy si přivydělává jako herec a začíná psát filmové scénáře. Jeho režisérské počátky jsou spjaty s filmovou avantgardou, dadaismem a čistým filmem.

Mezihra (Entr'acte, 1924)

- Dadaistická hříčka byla vytvořena podle scénáře malíře-dadaisty Francis Picabia a na původní hudbu Erika Satieho pro představení švédského baletu. Tento film se stal manifestem "čistého filmu." Film je řetězcem zdánlivě nesouvisejících scén o tom, jak příjemné je dát se unášet fantazií a vystupují v něm mnozí Clairovi přátelé jako Jean Borlin, Inge Friessová, Francis Picabia, Man Ray, Marcel Duchamp, Erik Satie a jiní. K puristům a k čistému filmu se vrací René Clair ještě jednou filmem **Věž** (La tour, 1928) oslavujícím krásu Eiffelovky.

